

We are all so afraid, we are all so alone,
we all so need from the outside
the assurance of our own worthiness to exist.
But these things pass away; inevitably
they pass away as the shadows pass across sundials.
It is sad, but it is so.*

Ford Madox Ford

Turiu tik vieną širdį,
niekas negali jos pažinti, išskyrus mane patį.

Junichirō Tanizaki

---

* Visiems mums taip baisu, visi mes tokie vieni, visiems mums reikia patvirtinimo iš šalies, kad nusipelnėme egzistuoti. Bet tie dalykai praeina, jie neišvengiamai praeina kaip saulės laikrodžiais praslenkantys šešėliai. Liūdna, bet taip yra. (Angl.)

PIRMA DALIS

1.

Tokios šlapios gegužės Tokijuje nebuvo jau kelis dešimtmečius; dryža debesuoto dangaus pilkuma nebe pirma diena buvo nusidažiusi sodria sodria indigo spalva, turbūt niekas negalėjo prisiminti kada nors buvus tokius katastrofiškus kiekius vandens; deramai nebeatrodė jokia skrybėlė, joks apsiaustas ar kimono, jokia uniforma; knygų puslapiai, dokumentai, paveikslų ritinėliai, žemėlapiai ėmė raitytis; antai lietaus šuorai pakilusį skristi priešginą drugelį priplojo prie asfalto – o jo įdubimuose, kupinuose vandens, vakare atkakliai atsispindėjo margaspalvės šviečiančios iškabos ir restoranų lampionai; tą dirbtinę šviesą laužė ir porcijomis skirstė neritmiškai tyškantis amžinas lašnojimas.

Miesto vakaruose, visiškai į akį nekrintančio namo svetainėje, jaunas, išvaizdus vienaip ar kitaip prasižengęs karininkas dabar ketino nusibausti. Gretimame kambaryje filmavimo kameros lęšis prigludo prie kiaurymės sienoje, jos kraštas buvo paminkštintas medžiagos atraižomis, kad aparato burzgimas nesugadintų labai intymios scenos: karininkas atsiklaupė, praskleidė abi balto

švarko puses, čiuopdamas beveik nepastebimai virpančiais, tačiau tiksliai ieškančiais pirštų galiukais rado reikiamą vietą ir nusilenkęs siekė ašrutėlaičio *tanto*^{*}, padėto priešais ant santalo trinkelės. Nuščiuvo, įsiklausė, tikėdamasis dar sykį išgirsti krinantį lietų, bet už sienos tik tyliai ir mechaniškai tarškėjo.

Iki baltumo nušlifuoтам durklo smaigaliui prarėžus pilvo juostą ir po ja esančią ploną baltą odą, palei kurios švelnų linkį tebuvo keli juodi gaktiplaukiai, geležtė jau smigo per minkštus audinius į vyro vidurius – o į šoną, į be galo subtiliai tušu nupiešto *kakdžiku* ritinėlio pusę, ištryško kraujo fontanas. Atrodė, tarsi menininkas teptuku, kurį vienu vieninteliu riešo judesiu mostelėjo kaip kokį botagą, specialiai užtėškė vyšnių raudonumo kraujo skersai tokio neprilygstamai paprasto *kakdžiku*, kabančio tenai alkovoje.

Švokšdamas iš skausmo, beveik praradęs sąmonę mirštantysis palinko į priekį, o paskui su didžiulėmis pastangomis vėl atsitiesė. Atsisėdęs tiesiai traukė dabar jau susmeigtą peilį prie savęs, į šoną, iš kairės į dešinę, paskui pakėlė akis viršun, į kiaurymę, pro kurią jį filmavo kamera, galiausiai išspjovė nuo šviesios drebutingos masės sutirštėjusį kraują, o jo akių baltymai ištirpo begalybėje. Buvo duotas nurodymas kameros nestabdyti.

Išryškintą kino juostą įvynioję į lipnų celofaną per lietų nešė atsargiai. Paskutinis tramvajus važiavo maždaug vienuoliktą valandą vakaro, kopiją stengtasi pristatyti tvarkingai ir laiku.

---

* Paaiškinimus žr. knygos gale.

2.

Suklerusio metalinio lėktuvo viduje nepatogiai, bet tiesiai sėdintis kino režisierius iš Berno Emilis Nėgelis kramtė ir pašė pirštų pagalvėles. Buvo pavasaris. Jo kakta šitaip drėko, jis šitaip nervingai įsitempęs vartė akis – nes manė jaučiąs grėsmingos, netrukus išsipildysiančios katastrofiškos negandos artėjimą, – jis šitaip čiulpė ir kramtė. Dantų suspausta oda trūkinėjo ir raudonavo, o jis vis vaizdavosi, kaip lėktuvas, staiga sužaijavęs danguje, išlaksto į šipulius.

Jam buvo baisu, neišmanė, ką daryti. Valėsi apskritus akinių stiklus, atsistojo eiti į tualetą, tačiau pakėlęs dangtį ir pažiūrėjęs į nieką tenai apačioje išsigando, apsigalvojo ir vėl atsisėdęs į savo vietą salone sužalotomis pirštų pagalvėlėmis tapšnojo iliustruoto žurnalo viršelį, galiausiai paprašė gėrimo, o jo vis neatšė.

Nėgelis keliavo iš Ciuricho į naująjį Berlyną, šitos neužtikrintos, susikausčiusios, labilios tautos spliną. Apačioj po juo praslinko dėmėti Turgau miškai, kurį laiką kairėje buvo matyti Bodeno ežeras, paskui Frankonijos žemumoje išniro paskiri

šešelio užkloti kaimai be žmonių, lėktuvas skrido vis į šiaurę, kol ties Dresdenu vaizdą vėl uždengė bekontūriai debesys.

Ir štai tarškantis ir trūkčiojantis leidimasis žemyn – nežinia kodėl pranešė, kad lėktuvą Berlyno centriniame aerodrome teks remontuoti, mat kažkas sugedo propelerio korpuse. Kaklaraiščio galu Nėgelis nusišluostė drėgną kaktą. Pagaliau gavęs puodelį kavos, palydėtą daugybės atsiprašymų, žiūrėjo pro langą į bespalvę baltumą beveik negurkšnodamas.

Prieš metus mirė jo tėvas. Ir, tarsi tėvo mirtis būtų buvusi pirmas jo paties mirtingumo ženklas, iškart ėmė reikštis gyvenimo vidurys – nemačiomis, pernakt, su visu dorybingai nerodomu, paslapčia išgyvenamu verksmingumu, nuolatine purpurine savigaila. Dabar jau laukia tik pabaiga, senio amžius, paskui nebebus nieko, išskyrus visiškai groteskišką vakuumą; dėl to Nėgelis vis kramtė pirštų galiukus, o jų oda dabar luposi permatomomis balkšvomis atplaišomis.

Namie Šveicarijoj jam ne kartą sapnavosi, kaip žiemą visiškai nuogas išeina į užsnigtą sodą, nusilenkia, atlieka kelis kvėpavimo pratimus ir atsitūpęs žiūri į varnas, sukančias ratus virš galvos, ieškančias sniege mitalo – jos gracingai plevena švininiame danguje visiškai savęs nesuvokdamos. Jis nejunta šalčio, stingdančio plikas pėdas, nemato kristalais sukuriuojančių pusnių, nepastebi ašarų, krintančių priešais į sniegą.

Pasigirsta šuktelėjimas *cut!*, asistentas, paruošęs stambų ašaros planą, su pipete prieina prie aktoriaus, tas pritupia ir lieka pritūpęs, sykiu sustingsta ir jo mimika. Jis plačiai atsimerkia, kad sugebėtų ašaroti natūraliai, jei, kaip neretai būna, dirbtinė ašara atrodytų pernelyg teatrališkai. Tą akimirką Nėgelis supranta, kad pats yra ir prieš kamerą, ir už jos, pajunta, kaip dėl tokio išsifragmentavimo jį nukrečia baisus šiurpas. Tą akimirką jis dažniausiai prabusdavo.

Emilis Nėgelis buvo išvaizdus vyras; su kuo nors kalbėdamasis visada palinkdavo į priekį; būdavo itin, bet tikrai nepabrėžtinai mandagus; šviesūs, minkšti, net nepasakytum, kad negriežti antakiai kreipė žvilgsnį į smailią šveicarišką nosį; jautrus ir budrus, o jo nervai buvo, taip sakant, pačiame odos paviršiuje, tad greitai nurausdavo; įsitvirtinusių pasaulėvaizdžius vertino su sveiku skepticizmu; virš neatsikišusio smakro – minkštos susiraukusio vaiko lūpos; vilkėdavo angliškus tamsiai rudos vilnos veik nematomo rašto kostiumus, su atlankais kiek per trumpų kelnių klešnių apačioje; rūkė cigaretes, kartais pypkę, nebuvo girtuoklis; į kenčiantį ir įstabų pasaulį žvelgdavo vandeningomis mėlynomis akimis; sakydavosi, kad labiausiai mėgsta kietai virtus kiaušinius su kaimiška duona, sviestu ir pomidorų griežinėliais, bet iš tiesų labai nemėgo valgyti, maisto vartojimo procedūra jam buvo nuobodi, kartais netgi atgrasi, tad aplinkiniai kentėdavo nuo jo blogos nuotaikos, atsirasdavusios dėl gliukozės stygiaus, kai iki pat vakarienės ir vėl tebūdavo gėręs tik kavos.

Šviesūs Nėgelio plaukai vis retėjo – ir prie kaktos, ir ant pakaušio; per nenorimą rodyti plikę jis ėmė nuo smilkinio ant šono šukuoti ilgą sruogą; užsiaugino barzdą, kad paslėptų toliau nepastebimai glembantį dvigubą smakrą, o nusivylęs rezultatu kuo skubiausiai ją vėl nusiskuto; tamsūs raukšlėti ratilai po akimis, kuriuos anksčiau veidrodyje pamatydavo tik rytais, dienomis ėmė nebemažėti; rega kasdien vis silpo, nusiėmęs įvairius akinius jis matydavo neaiškiai, o mėnulio pilnaties formos pilvo, kuris akivaizdžiai kontrastavo su liaunu kūnu, jau negalėdavo paversti nematomu negailestingai jį įtraukęs. Jis juto visa aprėpiantį suglebimą, kūno nepaslankumą, vis didėjančią nebylią melancholiją tokio įžūlaus laikinumo akivaizdoje.

3.

Négelio tėvas per visą gyvenimą buvo kiek susitraukęs, lieknas, beveik trapus vyras, jo marškiniai visada be galo brangūs; o ta vieta, kurioje priglundę rankogaliai juosdavo riešą, pabrėždami plokščią auksinį rankinį laikrodį ir siaurą plaštaką, prie pat krašto truputį apaugusią gyvaplaukiais, pripildydavo mažąjį Emilį kažkokio nebylaus, beveik lytinio troškimo, kad vieną dieną ir jo paties ranka, panašiai elegantiškai padėta ant baltos staltiesės gerame Berno restorane, demonstruotų sykiu ir pulti pasirengusios panteros jėgą, ir aristokratišką santūrumą.

Kaip tik ta ranka, taip vėliau pasakojo mama, jam dar mažam ne kartą sudavė per veidą už tai, kad nenorėjo valgyti, matyt, kiek gumuliuotos manų košės, taigi, ta pati ranka sėdint prie pusryčių stalo sviesdavo kiaušinio giljotiną su visu kiaušiniu į sieną, ir tasai liūdnas įnagis metališkai tarkštelėdamas tēkšdavosi į raudonas plyteles, o iš kiaušinio geriausiu atveju likdavo šlykšti oranžinė trynio dėmė ant sienos, ją dar metų metus ten matydavai ar bent jau nujausdavai esant.

Tačiau toji ranka, jiedviem su tėvu Berne einant per gatvę, nerei- tai globėjiškai suimdavo jo, mažo berniuko, ranką, kai pamiršdavo pažiūrėti į kairę, ar neatleikia automobilis, kurių Šveicarijoje kaip tik visur atsirado; tada ranka truktelėdavo jį atgal ant šaligatvio, kur saugu, nuramindavo, sušildydavo, leisdavo pajusti tą trokš- tamą artumą; tą pačią ranką beveik po pusės amžiaus jis suėmė mirštančiojo palatoje sostinės Elfenštaino evangelikų ligoninėje ir iškart susigėdo tokio apsimestinio paskutinio intymumo.

Betgi kur kreipti *imavašii* žvilgsnį – į lubas, kuriose vis tiek viskas susirinkdavo, ar į priekį, tiesiai priešais save, į elektros šviesoje šalta žalia spalva virš mirštančiojo lovos žioruojančią medinę plokštę, ant kurios derėtų segti prisiminimų nuotraukas ar linkėjimus pasveikti, arba, juk tikrai, verčiau žvilgsnį nukreipti į praeitį ir pagaliau tylutėliai nesiskundžiant norėti, kad vėl su- grįžtų istorijos – jam pasakotos istorijos, toji apie juodą varną ir juodą šunį; Emilis tarsi kokioje oloje, apgobtas tėvo sidabrinės lapės apklotu, ant grindų tėvų lovos kojūgalyje rankute čiupia tokį pažįstamą tėvo nykštį, tėvo ranką?

Filipas, taip jį visą gyvenimą vadino tėvas. Keturiasdešimt penkerius metus nukreipdavo į jį tą prastokai po humoru už- maskuotą baisybę, taip, tarsi nežinotų, kad jo sūnus vardu Emilis, ne, tarsi nė nenorėtų žinoti; *Filipai*, tasai geležinis, ramus, vergu paverčiantis kvietimas, kirtis ant pirmojo i. Paskui, kai vaiko, paauglio viduj pasitraukdavo vienokios ar kitokios bausmės, vienokios ar kitokios nemalonios užduoties pavojus, – pagaliau pasigirdavo švelnus, užglostantis *Fi-di-bus*, žeminanti malony- binė vardo, kuris net nebuvo jo, forma.

Elfenštaine, kai paskutinį kartą matė tėvą gyvą, Nėgelis atsargiai kilstelėjo mirštantįjį lovoje, pakišęs rankas po nugara,

nežinodamas, ar taip apskritai galima, – bet juk tėvas gulėjo mirties patale! Kokia galia jam uždraus? Ponas daktaras dabar buvo lengvutis it plunksna, bauginamai susiraukšlėjusia nugara ir sėdyne, nuo gulėjimo nusėtas tamsiai mėlynomis, pakraščiuose gelstelėjusiomis dėmėmis.

Toks pažįstamas jo veidas Emiliui vis dėlto buvo artimesnis ir mielesnis už visa kita (baltai šlakuota barzda, kurią tėvas užsiaugindavo atostogaudamas Jutlandijos pajūryje, po dygiomis Baltijos pušimis, o paskui, vaiko nusivylimui, vėl nusiskusdavo, kaip kad neseniai padarė ir sūnus; aniedu paslaptingi mėlyni taškai, vienas kairėje, kitas dešinėje pusėje, kaip tatuiruotės tarp ausies kaušelio ir skruosto, tasai negrabiai susiūtas randas nedidelėje vagelėje tarp apatinės lūpos ir smakro); taip šis veidas dabar buvo panašus į sudiržusią pergamentinę šimtamečio vėžlio odą. Artėjant mirčiai oda abiejose pusėse pasislinko nuo ausų atgal, o apirusi, išpuvusi obsidiano spalvos burna kalbėjo *sotto voce*.

Ir, už lango ištisai klaikiai švilpiant vėjui, tėvas paklausė, gal tenai, už Emilio, ant visiškai akivaizdžiai tuščios ligoninės sienos, kažkas užrašyta arabiškais rašmenimis, tikrai tenai, Filipai, sūnau, pažiūrėk, ir ar sūnus nepamiršęs savo karinės tarnybos, ir kada pagaliau išleis iš šitos ligoninės, kurioje jam visai ne vieta ir kur dėl visiškai neperprantamų priežasčių jį liepė laikyti sūnus, ir, svarbiausia, ar jis, Filipas, negalėtų senam mirštančiam žmogui padaryti mažulytės paslaugos, taip sakant, paskutinės, juk jis neatsisakysiąs.

Drebančia ranka sumostagavo, kad Filipas pasilenktų arčiau, visai arti, taip, kad lūpos būtų prie pat ausies. Pakikeno, kad jis jau senokai nustojo valytis dantis, o pastaruosius gyvenimo metus maitinosi tik šokoladu ir saldintu pienu, dėl to jo burnos

ertmē pūva ir rūgsta, o dabar norētų pašnabždėti jam svarbų paskutinį dalyką.

Stipriai įsikibęs Emiliui į riešą pasakė: taip, prisilenk dar arčiau (dabar Nėgelis užuodė priplėkusį mandragorinį senio kvėpavimą, keistai įsivaizdavo, kad juodi iš paskutinių jėgų arčiau, visai arti savęs traukiančio tėvo dantys jį tuoj pagriebs), dabar pasigirdo vienintelis, beveik stiprus *ha*, raidę *H* jis dar pajėgė išpūsti garsiai, paskui iš gerklės kamino subrazdėjo tarsi koks vabalas, ir tėvas iškeliavo anapus, o Nėgelis švelniai užmerkė jam akis, jos jau buvo matinės ir pavandenijusios.

4.

Grįžęs namo Masahikas Amakasu gulėdamas didžiajame namų kambaryje šalia virtuvės – alkūne remdamasis į pagalvę, išipylęs pusę stiklo viskio, uždėjęs ant aparato plokštelę su Bacho sonata – projektoriumi beveik iki pusės pasižiūrėjo filmą. Tik iki tos vietos, kai jaunas vyras, iš kurio pilvo nepadoriai styrojo peilio kotas, apsvėmė. Amakasu negalėjo žiūrėti į kraują, jam buvo koku, kinematografiškai užfiksuotas, nužmogintas to, kas realu, imagas jį beveik paralyžiavo.

Visas tas reikalas jam priminė seriją parudavusių fotografijų, syki trumpai laikytų rankose; jose buvo užfiksuota, kaip Kinijos imperijoje nusikaltėlis baudžiamas mirtimi nuo tūkstančio pjūvių – nuteistasis per kankinimus buvo ekstatiškai kaip šv. Sebastijonas pakėlęs akis į dangų, o jį barbariškai maitojo peiliais; nulupo odą, pirštas po piršto dalimis nupjaustė galūnes. Pasibaisėjęs Amakasu taip staigiai numetė nuotraukas, lyg tos būtų pateptos kontaktiniais nuodais; būna tam tikrų dalykų, kurių nevalia vaizduoti, tiražuoti, būna vyksmų, dėl kurių patys

irgi tampame kalti, žiūrėdami, kaip jie atgaminami, šito gana, jau viskas užfiksuota.

Neseniai dėl smarkiai susidrumstusios regos jis lankėsi pas daktarą, su kuriuo bičiuliavosi, tasai po išsamios apžiūros mostaguodamas ranka diagnozavo vidutiniškai sunkią infekciją ir išsyk, dar prieškambarėje, beveik nepakeliamai skaudžiai pincetu išrovė kelias blakstienas; tos turbūt augo į vidų, akies obuolio link. Dabar vėl matė ryškiai, bet prisiminimas apie tą procedūrą, netrukusią nė minutės, sukėlė tokį pat gilų negerą jausmą kaip filme užfiksuota savižudybė.

Pastarosiomis savaitėmis Amakasu pažiūrėjo kokius keliolika europietiško vaidybinių filmų – Murnau, Ryfenštal, Renuaro, Drejerio. Tarp jų buvo ir šveicarų režisieriaus Emilio Nėgelio „Vėjo malūnas“, paprasta istorija iš skurdaus kaimo Šveicarijos kalnuose, ilgas lėtas pasakojimas priminė Odzu ir Midzogučį, jam tai pasirodė panašu į mėginimą užfiksuoti transcendentškumą, dvasingumą – meninėmis kino priemonėmis Nėgeliumi išties akivaizdžiai pavyko per vyksmo nebuvimą parodyti tai, kas šventa, kam nusakyti nėra žodžių.

Kartais Nėgelio kamera ilgai ir be aiškios priežasties sustodavo prie anglių krosnies, virš medžio pliauskos, ties samdinės pakaušiu, kurį juosė supinta kasa, ant nubalusio, šviesiais pūkeliais nubarstyto sprando, o paskui magiškai išsprūdavo pro pravirą langą tenai, kur eglės ir aukšti apsnigti kalnai, tarsi būtų nemateriali, tarsi pleventų kaip dvasia.

Žiūrėdamas aną šveicarišką filmą Amakasu ne kartą užsnūdo; nebesigaudė, ar vos porą sekundžių, ar net kelias minutes; galva nusvirdavo į šoną, ir trumpai pajutęs, kad skrenda, o gal vaikšto po vandeniu, jis pabusdavo krūptelėjęs iš išgąščio; beveik

neapčiuopiamos filmo mozaikos pleveno mirguliuodamos visais pilkos spalvos tonais, susiliedavo su jo sapnų vaizdiniais, ir sąmonė pasidengdavo violetine neapibrėžtos baimės politūra.

Bet dabar jam prieš akis buvo šitas koktus filmas apie savizudybę, tiktros, realios mirties dokumentas. Staigiu rankos judesiu Amakasu išjungė projektorių ir užsidegęs cigaretę, vis dar sėdėdamas drėgname stalinio ventiliatoriaus vėjyje, baudėsi nesiūsti filmo į Vokietiją, verčiau užrakinti jį ministerijos rūsyje ir ten palikti, pamiršti visiems laikams. Pamažu jis tapo vienu iš praradusiųjų bet kokį tikėjimą – gal išskyrus tikėjimą tuo, kas netikra.

Geležinės jo šalies paslaptys, tas viską reiškiantis, bet nieko nepasakantis tyleniškas jam buvo šlykštūs, vis dėlto, kaip ir kiekvienam japonui, neką mažiau įtartini dėl bedvasiškumo jam atrodė ir užsieniečiai, tačiau, jei galima panaudoti juos ir įkyrų jų tuštumą vykdant garbingą pareigą imperatoriui ir nacijai, na, tuomet turbūt taip ir reikia.

Virtuvėje aplink šaldytuvą garsiai plakdama sparnais ratus suko užklydusi naktinė plaštakė. Iššluostęs lėkštę ir stiklą, paskui atsargiai pastatęs indus į lentyną, Amakasu įsiklausė į lietu, nepalaujamai beldžiantį į namo stogą. Ne, prasidėti su tais vokiečiais tikrai nieko baisaus. Jis išsiųs filmą į Berlyną iškart rytoj. Juk galiausiai tikri jautimai kaip kristalas išauga veikiausiai iš fotografijos ar filmo, o ne iš kokio pasakymo ar net šūkio. Karininko kančia tame filme buvo sykiu ir palaiminga, ir nepakeliama, paverčianti siaubą kažkuo aukštesniu, dievišku – vokiečiai, kuriems būdingas nepriekaištingas mirties ilgesys, tai gerai supras.

Amakasu koridoriu nuėjo į vonios kambarį, išsišnypštė nosį, iš šilkinio popieriaus susuko kaištį ir juo, pagautas

dostojevskiško užsimiršimo, išsivalė ausis. Pauostęs ir ties geltonai nusidažiusiomis vietomis nieko neužuodęs išmetė suglamžytą popierių į modernų vakarietišką klozetą, o nuleisdamas vandenį stebėjo, kaip sukuriuojantis ir nepadoriai gurguliuojantis vandens verpetas sulig paskutiniaisiais Bacho sonatos taktais viską nusiurbia žemyn.